

MART OGEN, DEDIŠČINA. Med mlajšimi slovenskimi pesniki se je Mart Ogen dokopal s svojo pesniško zbirko *Dediščina** do izrazitejšega, opaznega, samosvojega pesniškega izraza, ki doživeto združuje dvoje tematskih in problemskih področij: pesnikovo intimno dramo in nazorsko orientacijo skupine ameriških pesnikov, ki jih poznamo pod nazivom beat generacija. V pesniški zbirki *Dediščina* je ta dva svetova skoraj nemogoče ločevati, ker sta se zlila v samosvoj pesniški organizem, ki pa se hkrati z nekaterimi svojimi silnicami in hotenji pokriva s posameznimi pojavi sodobne slovenske intimistične lirike.

Niti, ki vežejo Marta Ogna z ameriško pesniško beat generacijo, je razkril najbolje pesnik sam v eseju o tem pesniškem rodu in njegovih hotenjih, objavljenem v *Sodobnosti* 1965. leta, se pravi v času, ko je bila njegova pesniška zbirka že pripravljena ali pa je bila v končnih pripravah. Iz tega eseja spoznamo Ognovo kar zavzeto privrženost beat generaciji, ki jo brani pred nerazumevanjem in zavračanjem v tedanji sicer skromni slovanski publicistiki, posvečeni tej skupini sodobnih ameriških pesnikov. Nadalje nas ta esej pouči, kakšno tradicijo ima beat generacija v ameriški književnosti in kakšna hotenja jo vodijo pri umetniškem ustvarjanju. To je predvsem odpor proti naplavinam civilizacije, ki odtuja človeka od njegove prvinske človečnosti in ga spreminja v hladen, racionalni mehanizem. Beat generacija nadalje posveča svoje ustvarjalne moči odporu proti vsem oblikam zatiranja človekove osebnosti, individualnosti sodobnega ameriškega hiper civiliziranega aparata, protestu proti vojnām, proti lažnemu heroizmu, skratka proti vsem pojavom zatiranja individualnosti v sodobni družbi. Ker je to hotenje beat generacije prvinskega pomena, so pesniki tega rodu *popustljivi do formalnih iskanj v poeziji in* podrejajo obliko poezije njenemu namenu. Ko smo seznanjeni s temi izhodišči in hotenji poezije beat generacije, ki nam jih je posredoval Mart Ogen sam, bomo laže doumeli nekatere principe Ognove poezije, saj se povsem skladajo z na kratko predstavljenimi iskanji pesnikov beat generacije, katerih dela Mart Ogen tudi veliko prevaja.

Zbirka *Dediščina* je sestavljena iz petih poglavij (Jedkanica, Barve in pesek, Ljubezenska suita, Pesmi za generacijo in Podzemlje), ki imajo določeno tematsko upravičenost. Vendar pa se lomi zbirka nekako v dva dela: prva tri poglavja sodijo v skupen, intimno izpovedni tematski krog, od te skupine pa se ločita zadnji dve poglavji, ki s svojo izrazitejšo beat generacijsko usmerjenostjo sodita skupaj in dvigata Ognovo poezijo v objektivnejši svet.

Snovi Ognove poezije v prvih treh poglavjih so vzete iz narave, ki se s svojo barvitostjo v določenih trenutkih lepo zliva s pesnikovim intimnim razpoloženjem; gotovo najbolj pretresljiv moment pesnikove intimne drame je materina smrt v pesnikovi mladosti, katere usodnost za pesnikov intimni svet je podana v pesmi *Nokturno št. 3*, ki je ena najboljših pesmi v zbirki *Dediščina* zaradi svoje izvirnosti in zgoščenosti. Najpomembnejša, lahko bi rekli osrednja tema Ognove zbirke *Dediščina* pa je ljubezen. Za variacije o ljubezni si je pesnik izbral obliko bluesa, iz česar lahko razumemo hotenje po preprostosti in popularnosti. Zbliževanja z dekletom in erotična doživljanja so izpovedana zelo sproščeno; v Ognovi erotični poeziji je čutiti nekaj prvinskega, nekaj neobremenjenega, zares pristno, svobodno doživetje. Vendar se pesnik ne zadovoljuje z golo erotičnostjo, temveč jo povezuje z liričnim doživetjem narave,

* Mart Ogen, *Dediščina*. Cankarjeva založba 1966.

njene barvitosti in z milino v odnosu do dekleta. Najpristnejša izmed Ognovih ljubezenskih pesmi je gotovo Rapsodija v oranžnem, ta slikovita pripoved o dekletu z drobnimi posebnostmi, ki tudi po svoje vznemirjajo pesnikovo domišljijo. Pesniško uspela je tudi Alegorija, to je moderna ljubezenska romanca, dialog med dekletom in fantom o čustvenih nesporazumih med njima. Ognova erotična poezija pomeni vrh njegove pesniške zbirke hkrati pa samosvojo moderno varianto erotične lirike, neobremenjene s kakršnimi koli naplavinami konvencije, racionalizma in civilizacije.

Kot je bilo že omenjeno, sta zadnji dve poglavji Pesmi za generacijo in Podzemlje po svojih temah širše, časovno in prostorsko pogojeni. V teh pesmih se uveljavlja program beat generacije. Iz polpreteklih zgodovinskih razmer izvirata pesmi Angažmani 1 in 5; tema prve je ohladitev povojnega navdušenja, druge pa sproščenost umetniškega ustvarjanja. V teh pesmih Ogen bolj ali manj nazorno variira isto spoznanje, hotenje: odreci se vsem konvencijam, verigam civilizacije, vsemu, kar veže in duši tvojo osebnost, prisluhni svoji krvi in izpolnjuj njeno voljo. V pesmi Himna krvi je ta misel izražena v tehle štirih verzih:

Ker kri, moja in tvoja, brat,
kri, v neminljivo zarjo razlita,
samo kri je barva ljubezni in samote
in v samoti ljubezen je čudež človeštva.

Ali v naslednji pesmi z naslovom Pristop, v kateri najdemo tale značilen verz:

zakaj bistvo zemlje je ogenj, ti pa živiš v pepelu

je isto pesnikovo spoznanje izraženo takole:

Ker le na dnu plamenečih stopnišč,
v osrčju, kjer je samota ljubezen,
so skriti začetki neizmernih neprehojenih daljav,
miriade spečih oblik večnega gibanja čakajo,
pripravljene na skok,
na upor!

Izrazna značilnost teh pesmi je kopičenje sentenc, ki se razraščajo v dokaj nepregledno epsko širino. Ta moment vzbuja pravzaprav edini pomislek ob tej poeziji: zgoščenost je še vedno tista vrednota poezije, ki pripomore k jasnosti in učinkovitosti pesniške poslanice.

Še dve sestavini, ki spremljata poezijo Marta Oga, je treba omeniti: samoto in pomen trenutka. Občutek samotnosti ima na avtorja dvojen učinek, kot bolečina in kot ustvarjalna spodbuda. Prva izvira od zgodnje izgube matere, druga pa je osnova za zbranost, za vračanje k sebi, k svoji lastni krvi, k ustvarjanju. In trenutek: ta je navzoč posebno v intimistični liriki, trenutek, ko se najrazličnejše silnice strnejo v intenzivno doživetje, v zbranost.

Tako Dediščina Marta Oga s pristnim doživetjem vnaša v slovensko poezijo hotenja beat generacije, hkrati pa s svojimi temami širi prostor, iz katerega je nastala, in gre v korak s svetovnim pesniškim dogajanjem.

France Vurnik